

STAROSTI PRIJAZNA MESTA IN OBČINE

Z ROKO V ROKI PRI PRENOSU KULTURNE DEDIŠČINE

Projekt, ki smo mu dali ime *Z roko v roki*, je stekel 1. januarja 2021 in se je začel izvajati v zelo neugodnih razmerah pandemije covid-19. Kljub preprekam so bile potrebe po druženju, zlasti medgeneracijskem, zelo močne, zato smo v tem času iskali nove poti povezovanja v krajevni skupnosti. O druženju in življenju starejših v času epidemije covid-19 in pomoči Inštituta pri tem, smo pisali v prejšnji številki, tu pa bomo popisali nekaj utrinkov iz zanimivega projekta *Z roko v roki*, ki ga sofinancirajo Republika Slovenija in EU Evropski sklad za regionalni razvoj ter Inštitut Antona Trstenjaka iz lastnih sredstev, pri dejavnostih pa sodeluje Zavod Medgeneracijsko središče Komenda. V projekt so bile poleg Komende vključene še občine Mengeš, Trzin, Medvode in Vodice.

S tem projektom smo napisali uspešno zgodbo o vrsti dejavnosti, ki smo jih ob epidemiji in posledično omejitvam ter velikemu trudu ustvarjalno izvedli. Prenos življenjskih izkušenj, znanj in spretnosti je tekkel v obe smeri: od mlajših k starejšim pri učenju napredne rabe informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT), od starejših k mlajšim pa pri prenosu kulturne dediščine. Opisali bomo nekaj utrinkov iz dejavnosti, ki so prispevale k razvoju posameznikov in življenju ljudi v lokalnih skupnostih, ki si prizadevajo biti prijazne starejšim in mlajšim prebivalcem.

Na vrtu Krekovega središča v Komendi, razvojne enote Inštituta Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko

sožitje, je pozno pomladi 2021 skupinica učencev pod vodstvom svojih mentorjev iz OŠ Komenda in Inštituta, v svojo visoko gredo posadila različne medovite rastline in zapičila v zemljo po vrtu na desetine lično izdelanih tablic z napisi rastlin. Njihovo delo so komentirali starejši krajanji, ki zmorejo le še sedeti in kramljati na klopci za mizo pod teraso ob vrtu.

Na vrt smo vabili starejše in mlajše ljudi, da si ga ogledajo in da med seboj delijo izkušnje z delom na vrtu. Informatorji ob organiziranih obiskih so živo pripovedovali o skrbi za rastline, zlasti za medovite in jih v pogovorih povezovali z vsakdanjim življenjem.

Spomladi in jeseni smo pripravili »zelemenjavo«: ljudje iz okolice in sosednjih občin so prinesli spomladi domače sadike, v jeseni pa viške pridelkov in jih med seboj zamenjali ter tako obogatili svoj vrt ali shrambo.

Po dolgih mesecih zapiranja v prostore zaradi epidemioloških razmer smo spet nekoliko lažje zadihali. Ob medsebojnih stikih so oči ponovno zažarele, družno smo poiskali nove načine pozdravljanja, na primer namesto rokovanj in stiskov rok, več toplih besed in iskric v očeh. Da bi bil v naši hiši varen kotiček tudi za otroke, smo opravili izobraževanje in zanje pridobili nalepko Unicefova varna točka. In otrok v hiši na Krekovi ne manjka. Radi prihajajo, se družijo, v hiši in na vrtu se počutijo varne in sprejete.

Tudi v poletnih mesecih 2021 smo bili v Krekovem središču v Komendi zelo delovni, saj smo ob četrtkih zjutraj redno

telovadili, organizirali smo delavnice, predvsem pa smo bili veseli, da nam je ob epidemioloških omejitvah uspelo izvesti izobraževanja za mlade inštruktorje, ki so jeseni starejše učili napredno rabo IKT. Starejši so se tako lahko naučili kako varno uporabljati internet, se naročati na razne zdravstvene storitve, kako uporabljati socialna omrežja ter kupovati preko spleta. Mladi so starejše naučili tudi uporabe mobilnih telefonov ter ostalih IKT naprav, pri uporabi katerih so starejši potrebovali pomoč. Pomoč in učenje nista prihajala le s strani mladih, ampak so pri tem tudi starejši na mlajše prenesli pomembne veščine in znanja. S tem, da dijaki ali osnovnošolci zadnjih razredov učijo starejše o uporabi IKT, imamo na Inštitutu že nad deset let zelo dobrih izkušenj o življenjskem medgeneracijskem povezovanju. Tudi tokrat so se rezultati lepo pokazali na zaključni prireditvi v Krekovem središču. Na vrtu, pred krajevno publiko so tako starejši kot učenci kakor njihovi mladi učitelji pripovedovali svoje lepe izkušnje ter navduševali druge, ki šele zbirajo pogum, da bi se takega usposabljanja udeležili.

Eno izmed poslanstev vsake skupnosti je tudi posredovanje bližnje in daljne krajevne zgodovine na vseh razsežnosti bivanja mlajšim rodovom. Ko smo snovali aktivnost prenosa kulturne dediščine, smo na Inštitutu imeli pred očmi dejstvo, da samo današnja starejša generacija babic ter dedkov lahko prenese lokalno zgodovino in kulturo na mlajše generacije. Brez zavedanja o lastnih kulturnih koreninah bi bile mlajše generacije bistveno prikrajšane za pridobitve globalizacije; verjetneje je, da se bodo v njej utopile, kakor se svobodno razvijale. Zavedanje lastne

kulturno-zgodovinske identitete je nujna podlaga za zdrav socialni razvoj slehernika.

Zgodnjo jesen 2021 smo v Krekovem središču izkoristili za strokovno usposabljanje mentorjev za medgeneracijski prenos kulturne dediščine. Zainteresirane starejše smo pridobili že na predhodnih delavnicah za prenos kulturne dediščine s pomočjo strokovne sodelavke Zavoda medgeneracijsko središče Komenda. Na usposabljanju jim je strokovna ekipa Inštituta Antona Trstenjaka pozorno prisluhnila in predstavila metode prenosa znanja na mlajšo generacijo. Pogovarjali smo se tudi o specifikah mlajše generacije ter načinu prenosa domovinske in lokalne zavesti mlajšim generacijam. Vsak od teh starejših izstopa v poznavanju enega od zgodovinskih, kulturnih in drugih področij, ki so značilna za kraj. Svoje znanje in izkušnje je bil pripravljen predstaviti skupini domače mladine iz zadnjega razreda osnovne šole. Na tem srečanju so naredili načrt za dan krajevne kulturne dediščine, ki naj bi ga otroci pred odhodom iz osnovne šole doživeli sproščeno kot športni dan, obenem pa doživeli pestrost in bogastvo krajevne kulturne dediščine.

Veseli smo, ker je OŠ Komenda brez pomislekov sprejela naš predlog o prenosu kulturne dediščine in ga uvrstila v svoj urnik kot kulturni dan. Že pri načrtovanju mesec pred dogodkom smo se zavestno usmerili, da bo to za vse udeležence dogajanje, proces in ne samo dogodek. S profesorico slovenščine smo se dogovorili, da bodo učenci zadnjega letnika devetletke napisali spis o tem, kako so živeli njihovi dedki in babice, ko so bili v njihovih letih. Na Inštitutu smo izdelali natančna in jasna navodila za živ pogovor z babico ali

dedkom in nato za pisanje spisa. Najboljše naloge smo nagradili.

Pisanje spisov je bilo ogrevanje za srečanje z živimi zgodbami starejših pričevalcev na terenu. Devet mentorjev je iz področij svojih znanj in spretnosti pripravilo zanimive vsebine za devetošolce. Aprila in maja letos smo se intenzivno pripravljali na dogodek prenosa kulturne dediščine tako sodelavci Inštituta kot asistenti oziroma metodiki. 16. maja 2022 so učenci devetih razredov osnovne šole namesto v šolske klopi krenili v skupinah po dvanajst v Krekovo središče oziroma na drug dogovorjen kraj, kjer so jih pričakali krajevni mentorji in asistenti iz Inštituta. Po kratkem uvodu je vsaka skupina na kraju, ki ga je izbral mentor, poslušala kratko predavanje, nato je stekel pogovor na pripravljeno temo, nakar so učenci novo znanje in spoznanja ubesedili in narisali na plakate.

Mentorji so s svojimi skupinami obdelali krajevno dediščino Petra Pavla Glavarja, Krekovo zapuščino, lončarstvo, ki je ena izmed uveljavljenih rokodelskih obrti v Komendi, tradicionalno prehrano, partizansko bolnišnico v gozdu nad Komendo, znamenit kulturni dom, eden od mentorjev pa se je svojo skupino učencev posvetil Nikoli Tesli – četudi ni neposredno povezan s krajem, sta njegova ustvarjalna osebnost in delo zelo pri srcu mentorju in mladi so ob njem začutili tudi nešolski

pomen naravoslovnega znanja. Po štirih šolskih urah v skupinah so se učenci, njihovi učitelji, krajevni mentorji in asistenti zbrali v Planinskem domu Komenda, kjer so učenci na kratko predstavili svoja spoznanja celotni skupnosti. Svoje vtise so povedali tudi mentorji. Cvetober dogajanja in prispevkov je bil ustvarjalen, vključujoč in tako bogat, da smo družno s šolo in mentorji sklenili, da tako organiziran kulturni dan izvedemo tudi za prihodnjo generacijo učencev.

18. maja 2022 smo se še enkrat vsi zbrali na vrtu Krekovega središča na zaključni prireditvi. Ob lokalni televiziji, predstavnikih šole, sodelujočih občin, projektne pisarne in partnerjev ter prostovoljcev in članov skupin za kakovostno staranje, ki so za temo vzeli domoljubje, smo ob spremljavi kulturnega programa dali besedo nekaterim glavnim akterjem projekta, predvsem mladim učiteljem IKT in njihovim učencem. Spregovorili so tudi učenci, ki so dobili nagrade in priznanje za najboljše spise. Prireditve se je proti koncu spremenila v prijetno neformalno medgeneracijsko srečanje, bogato z pozitivnimi osebnimi odzivi. Razšli smo se kot dobri sosede, ki vedo, kaj jih druži in da bo kmalu zopet priložnost, da po nekem opravljenem delu ali kar tako, pridemo skupaj in nam bo zopet lepo.

Ksenija Ramovš